

Wójcik, Grażyna

"Ekologia człowieka", Bernard Campbell, Warszawa 1995 : [recenzja]

Studia Teologiczne 15, 384-385

1997

Artykuł został zdigitalizowany i opracowany do udostępnienia w internecie przez **Muzeum Historii Polski** w ramach prac podejmowanych na rzecz zapewnienia otwartego, powszechnego i trwałego dostępu do polskiego dorobku naukowego i kulturalnego. Artykuł jest umieszczony w kolekcji cyfrowej bazhum.muzhp.pl, gromadzącej zawartość polskich czasopism humanistycznych i społecznych.

Tekst jest udostępniony do wykorzystania w ramach
dozwolonego użytku.

Bernard Campbell, *Ekologia człowieka*, PWN, Warszawa 1995.

Bernard Campbell jest profesorem antropologii Uniwersytetu Kalifornijskiego, niemniej jednak wydaje się być doskonale zorientowany w tematyce ekologicznej, a zwłaszcza w kwestii wpływu środowiska naturalnego na człowieka i odwrotnie. Świadczy o tym wielka różnorodność problemów podejmowanych przez niego w kolejnych publikacjach oscylujących w tej dziedzinie wiedzy jaką jest ekologia. Niewątpliwie jednak jedną z najbardziej znanych i najchętniej czytanych książek jego autorstwa jest *Ekologia człowieka* wydana w 1995 r. przez PWN.

Ekologia człowieka jest książką bardzo ciekawą, nie tylko ze względu na interdyscyplinarność, lecz głównie dlatego, że jest w niej zawarta próba pokazania w jaki sposób środowisko naturalne wpływało na dzieje, a nawet kreowało naszą ewolucją, początkowo biologiczną a potem i kulturową.

Autor nie ogranicza się jedynie do pokazania wpływu środowiska na człowieka - zwłaszcza środowiska stworzonego przez niego samego (jak chociażby miasta) ale przede wszystkim stara się nam uświadomić jak wielkiego rzędu występuje zakłócenie równowagi pomiędzy człowiekiem a jego środowiskiem. Autor przedstawia niebezpieczeństwa wynikające z tego wciąż pogłębiającego się stanu nierównowagi, jeśli rozwój będzie przebiegał tak, jak dotąd - czyli z ciągle rosnącą liczebnością populacji oraz bezmyślną eksploatacją środowiska naturalnego.

Książka ta wyraźnie nakreśla najważniejsze przystosowania człowieka do różnych stref klimatycznych Ziemi, w jaki sposób wcześnie ludzie pozostawali w naturalnej równowadze ze światem zwierzęcym i roślinnym, który stanowił ich środowisko i w jaki sposób wraz z rozwojem technologii i innych innowacji kulturowych wzrosło tempo wykorzystania źródeł żywności.

B. Campbell rozpoczyna swój przegląd ekosystemów od opisu i analizy wilgotnego lasu równikowego prezentując ewolucyjne tło gatunku ludzkiego od zamieszkujących las nadrzewnych naczelnych aż do australopiteka. W późniejszych okresach człowiek zajmował nie tylko równikowe i podzwrotnikowe regiony Starego Świata, lecz rozprzestrzenił się także na obszary leżące dalej na północ. Autor opisuje w ten sam sposób kolejne biomy jak tajga czy tundra. W opisach odwołuje się do pewnych grup ludzi którzy do dziś utrzymują się przy życiu na tamtych terenach z łowiectwa i zbieractwa. Przykładowo taką grupą ludzi na terenach wilgotnego lasu równikowego jest plemię Hadza, a na terenach tundry są to ludzie Nuunomiu i Taremiu.

W opisach ekosystemów człowieka z owych biomów autor posługuje się udokumentowanymi przykładami (archeologicznie i etnograficznie) aby zilustrować pewne zasady ekologiczne. A wszystko po to, aby wykazać, że każdy system kulturowy funkcjonuje jako podsystem całego naszego ekosystemu i że ludzkość pomimo wielkiego postępu technologicznego jest ciągle częścią świata przyrody i ignorując ten podstawowy fakt ryzykuje przeżycie jako gatunek. W końcowych rozdziałach Bernard Campbell dokładnie analizuje niektóre ludzkie przystosowania do zdobywania pokarmu: łowiectwo i zbieractwo, pasterstwo, rolnictwo i życie w miastach. Bardzo obrazowo przedstawia w jaki sposób ludzkość wykorzystywała swoje środowisko przez owe coraz bardziej skutecznie przystosowanie.

W ostatnim rozdziale autor zastanawia się w którym momencie te nasze przystosowania wydają się uzyskiwać przewagę nad nami.

Nie ma wątpliwości, że nasz „zachodni” styl życia oparty na zaawansowanej technologii rolniczej daje ludziom możliwość prowadzenia wygodnego, szczęśliwego życia. Ale nie wszystkim, gdyż są takie miejsca gdzie mieszkańcy Ziemi żyją w wielkiej biedzie i wielu z nich cierpi w skutek poważnego niedożywienia.

Książka Bernarda Campbella jest bardzo szeroką odpowiedzią na pytanie: „*Co powinniśmy zrobić aby ocalić siebie?*”. Wciąż stajemy wobec tych samych problemów, wobec których stawali nasi przodkowie - problemów przeżycia. Wciąż jesteśmy całkowicie i nieodwołalnie zależni od przyrody tego świata, od życia roślin i zwierząt z którymi go zamieszkujemy. Jesteśmy częścią przyrody i nasza zależność od niej nie może być umniejszona przez jakieś inne elementy - jak np. technika, bo przecież taka technika nie zapewni nam przeżycia. Zależy to przede wszystkim od stopnia równowagi z naszymi zasobami i tempa wykorzystania ich. Głód który zagraża tak wielu populacjom ludzkim pokazuje, że jesteśmy już poważnie zadłużeni u natury, a jej zasoby są ograniczone.

Grażyna Wójcik

Battista Mondin, *Preegzystencja nieśmiertelność, reinkarnacja*, Wydawnictwo WAM, Kraków 1996.

W dzisiejszych czasach ludzie Zachodu często szukają odpowiedzi na pytania dotyczące istnienia duszy i jej losów po śmierci. Pytania te mają swe podłoże w fakcie zagubienia czy też odsunięcia na dalszy plan wymiaru duchowego człowieka, co spowodowane jest przez czysto materialistyczne, konsumpcyjne nastawienie społeczeństw XIX i XX w. do życia. Jednocześnie dostrzec można we współczesnych nam czasach zapotrzebowanie, pogoń za religijnym i duchowym odrodzeniem życia i osoby. Tęsknoty te dostrzegane są nie tylko przez chrześcijaństwo, ale również m.in. przez religie Wschodu, które przynoszą za sobą różne „atrakcyjne”, z pozoru, koncepcje osoby i jej losu po śmierci. Jedną z nich jest teoria reinkarnacji, która powoli przenika nie tylko zlaicyzowane grupy społeczeństw ale również pojawia się wśród chrześcijan. Powody dla których jest ona przyjmowana, są jednak diametralnie różne od tych, dla jakich jest przyjmowana w myśli religijnej Wschodu. Wśród nich należy wymienić, idąc za autorem tej książki, co najmniej dwa:

- zanik wiary w życie pozagrobowe, a co za tym idzie poszukiwanie alternatywnej drogi zbawienia;
- niedostrzeganie przez współczesnego człowieka, ontologicznego bogactwa pojęcia osoby;

Powyższa pozycja książkowa składa się z trzech następujących rozdziałów, z których każdy zakończony jest podsumowaniem.

1. Preegzystencja i reinkarnacja w myśli greckiej i indyjskiej.
2. Problem duszy w ujęciu filozoficznym.
3. Nauczanie chrześcijańskie o losie osoby i duszy po śmierci.

Część pierwsza ukazuje w sposób skrótowy, że teorii reinkarnacji nie istniała tylko w myśli religijnej Wschodu, lecz miała również swoich zwolenników wśród